

Folder voor het primair onderwijs

Een tolk in de klas!

Wat jij als leerkracht moet weten

Een tolk in de klas!

Wat jij als leerkracht moet weten

Komt er een dove of slechthorende (DSH) leerling in jouw klas? Dan kan deze leerling een tolk inzetten op school. Een tolk maakt het onderwijs **meer toegankelijk**. Met een tolk krijgt de leerling beter mee wat er gezegd wordt in de klas. Luisteren kost minder energie. Een tolk zorgt dat de communicatie tussen jou en de leerling **makkelijker** wordt.

Veel leraren hebben in het begin vragen over tolkinzet en vinden het spannend, maar meestal zijn leraren en leerlingen binnen enkele weken gewend aan een tolk. Of een tolk wordt ingezet, bepalen de ouders en/of de leerling. Je hoeft als leerkracht geen tolken te regelen. Dat doen de ouders/verzorgers zelf.

In deze folder vind je **antwoord** op al je vragen over wat het betekent als er een tolk in je klas komt en hoe je goed met een tolk kunt samenwerken.

Waarom een tolk in de klas? →

Welke tolken zijn er? →

Wanneer wordt er getolkt? →

Wie regelt de tolk? →

Wat doet de tolk wel en niet? →

Hoe zit het met privacy? →

Hoe ga ik om met een tolk in de klas? →

**'Ik dacht: Oh help, ik krijg
een tolk! Nou, het is mij alles
meegevallen. Is helemaal
niet lastig.'**

(Daphne, leerkracht groep 6)

Waarom een tolk in de klas?

Een dove of slechthorende (DSH) leerling krijgt in de klas niet alles mee wat er wordt gezegd. Ook als de leerling een gehoorapparaat, cochleair implantaat (CI) of solo-apparatuur gebruikt, zal de leerling niet alles verstaan. Luisteren vraagt bovendien veel inspanning. Met een tolk wordt de inspanning minder. Een DSH leerling (en ouder) kan er daarom voor kiezen een tolk in te willen zetten.

Een tolk maakt de communicatie in de klas meer **toegankelijk** voor de leerling. Een DSH leerling heeft recht op toegankelijk onderwijs. Een DSH leerling is visueel vaak sterk. Een tolk maakt gebruik van deze sterke kant en maakt instructies/communicatie zichtbaar. Zo krijgt de leerling uitleg beter mee.

De tolk ondersteunt jou en je leerling om goed met elkaar te kunnen communiceren. De tolk maakt ook toegankelijk wat andere leerlingen zeggen. De leerling mist dan niet meer wat andere leerlingen zeggen of vragen. De communicatie in de klas is dan **makkelijker**. Meedoen met de les kost de leerling met een tolk vaak minder energie en lukt beter. Zo heeft de leerling meer energie over om te leren.

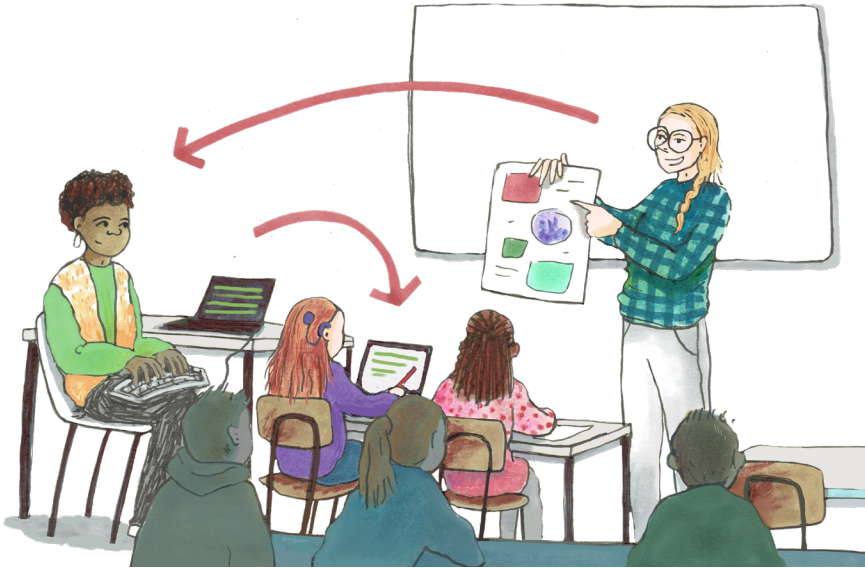
De tolk zorgt dat de communicatie tussen jou en je leerling makkelijker wordt. Binnen een paar weken ben je er meestal aan **gewend**. Je mag niet weigeren dat er een tolk wordt ingezet (Artikel 24 van het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, 2006 en artikel 5b van de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte).

Welke tolken zijn er?

Verschillende soorten tolken werken op een verschillende manier. Welke tolk wordt ingezet, hangt af van de voorkeur van de DSH leerling. Of een tolk wordt ingezet en welk soort tolk dat is, bepalen de leerling en/of de ouders.

Een **tolk gebarentaal** vertaalt wat jij en andere leerlingen zeggen naar gebarentaal. Ook andere geluiden maakt de tolk visueel, bijvoorbeeld als er iemand aanklopt of als er een telefoon gaat. Voor de inzet van een tolk gebarentaal moet de leerling gebarentaal goed begrijpen. Het is niet nodig dat de leerling zelf ook in gebarentaal communiceert.

Een **schrijftolk** typt op een speciaal toetsenbord mee met wat er gezegd wordt. De leerling kan meelesen op een eigen schermpje. Voor het inzetten van een schrijftolk moet de leerling goed en vlot kunnen lezen.

Een **combitolk** is tolk gebarentaal én schrijftolk. Of de tolk gebaart of schrijft hangt af van de situatie. De leerling kan kiezen wat wanneer prettig is. De tolk werkt misschien als tolk gebarentaal tijdens gymles en als schrijftolk bij een theorieles zoals geschiedenis.

Wanneer wordt er getolkt?

Een tolk kan tijdens allerlei activiteiten worden ingezet. Wanneer er wel of niet getolkt wordt, hangt af van wat de leerling fijn vindt. Tolken kan tijdens de les en tijdens andere activiteiten:

Tijdens de les: Een tolk kan ingezet worden bij klassikale uitleg/instructie en interactie met de klas, maar bijvoorbeeld ook tijdens werk in groepjes, voorlezen, dictee, buitenlessen, gymles. Of wanneer er video's getoond worden of tijdens een-op-een contact met je leerling.

Andere activiteiten: Een tolk kan ingezet worden bij speciale activiteiten, zoals sportdagen, schoolreisjes, ouder-kindgesprekken, verkeerslessen, kamp, pauzes, musical en andere activiteiten.

Wie regelt de tolk?

Je hoeft als leerkracht geen tolken te regelen. Dat doen de **ouders/verzorgers**. Of een tolk wordt ingezet en welk soort tolk dat is, bepalen de leerling en/of de ouders. Dit hangt af van de behoeften van de leerling. Vaak stemmen zij dit af met een ambulant begeleider/dienstverlener (AB/AD'er). Werk je op een medium-setting school? Dan worden de tolken soms door de school geregeld. Ook in dat geval hoef jij dat als leerkracht niet te doen.

Een DSH leerling heeft meestal meerdere verschillende tolken in een week. Bijvoorbeeld vaste tolken op vaste dagen. Als een vaste tolk ziek is, kan er een **invaltolk** komen. Ook dat regelen de ouders/verzorgers. Is er geen invaltolk gevonden? Let dan extra op dat de leerling je gezicht goed kan zien als je praat. Stem daarnaast af met de leerling (of ouder) wat hij* nodig heeft.

Wat doet de tolk wel en niet?

De tolk **vertaalt** zo goed mogelijk wat er wordt gezegd, maar geeft geen extra uitleg. Een tolk bemoeit zich dus niet met de lesinhoud, didactiek of orde in de klas. Een tolk beoordeelt jou niet. Jij en de tolk doen ieder jullie eigen werk.

De leerling hoort inhoudelijke vragen aan jou als leerkracht te stellen en niet aan de tolk. De leerling kan de tolk wel vragen om **herhaling of verduidelijking** als hij iets gemist heeft. In het begin moeten DSH leerlingen zelf ook nog leren hoe je omgaat met een tolk. Zeker bij kleuters maken kinderen soms nog weinig onderscheid tussen de

* Waar hij geschreven wordt, kun je ook zij/hen lezen.

leerkracht en de tolk. Als kinderen ouder worden of langer een tolk hebben, leren zij beter aan wie ze welke vragen moeten stellen.

Voor jonge kinderen (bijvoorbeeld kleuters en onderbouw) is het onderscheid tussen de leerkracht en de tolk soms lastig. De leerling ziet misschien beiden als een volwassene om hulp aan te vragen. Dan is het goed om met de tolk af te stemmen wat deze wel en niet doet. Soms wil een tolk best helpen met bijvoorbeeld jassen aandoen of veters strikken bij jonge kinderen, maar de tolk is niet verplicht om dat te doen.

Hoe zit het met privacy?

Net zoals een arts heeft een tolk **zwijgplicht**. De tolk vertelt niet aan anderen wat er gezegd of gebeurd is in de klas. Ook niet aan de ouders. Een tekst van de schrijftolk is ook alleen voor de leerling en wordt niet gedeeld met anderen. Meer afspraken waaraan tolken zich horen te houden, staan in de **beroepscode** van tolken gebarentaal (www.nbtg.nl/beroepscode) en de **beroepscode** van schrijftolken (www.schrijftolk.org/kwaliteitsbewaking/beroepscode-schrijftolken).

Hoe ga ik om met een tolk?

Goed contact en samenwerking met de tolk zijn heel belangrijk om allebei je werk goed te kunnen doen. In het begin kost dit wat tijd en aandacht, maar al gauw ben je aan een tolk gewend. Hieronder vind je wat je kunt doen voor een goede samenwerking.

Er komt voor het eerst een (nieuwe) tolk. Wat doe ik?

Komt er voor het eerst een tolk in de klas? Bespreek met de klas waarom er een tolk in de klas is. Soms wil de DSH leerling dit zelf vertellen. Stel een (nieuwe) tolk ook even voor aan de leerlingen. Dan snappen zij wie die persoon is en wat die komt doen. Voor een (nieuwe) tolk is het fijn om de namen van iedereen in de klas te kennen, dus je kunt een namenrondje doen. Dan kan de tolk tijdens het tolken goed aan de DSH leerling aangeven wie er praat.

Laat een tolk zich welkom voelen in de klas en op school. Stel jezelf voor en wijs bijvoorbeeld waar de koffieautomaat is of waar de tolk pauze kan houden. Bespreek met de tolk wat jullie allebei nodig hebben om je werk goed te kunnen doen (zie ook andere punten hieronder). Stel gerust je vragen. Een tolk kan je veel uitleggen.

Wie doet wat?

Niet voor alles rondom tolkinzet zijn er vaste regels of richtlijnen. Daarom is het belangrijk samen af te spreken hoe je tolkinzet in de klas precies vormgeeft en wie wat doet. Gebruik hiervoor het **'Gesprekskader tolkinzet primair onderwijs'** van Deelkracht. In dit gesprekskader staat welke dingen belangrijk zijn om af te stemmen tussen jou als leerkracht en de tolk, leerling, ouder, AB/AD'er en soms ook een intern begeleider of andere betrokkene vanuit school. Ga met iedereen samen in gesprek. Je kunt zelf het initiatief nemen voor een (eerste) gesprek.

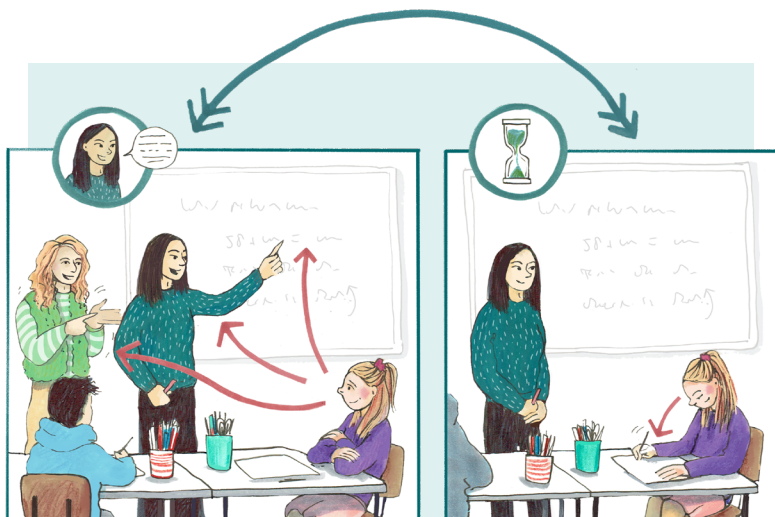
Met goede afspraken zorg je ervoor dat iedereen de **juiste verwachtingen** heeft. Je kunt met het gesprekskader bijvoorbeeld afspraken maken over waar de tolk zit/staat in de klas en wat elke tolk wel/niet aan (extra) taken doet. Je kunt ook bespreken hoe de **zwijgplicht** werkt, zodat iedereen dit weet. Spreek ook af wie een **aanspreekpunt** is bij vragen of problemen. Dit kan bijvoorbeeld de AB/AD'er zijn.

Maak afspraken als er begonnen wordt met het inzetten van tolken. Behoeften en wensen kunnen gaandeweg veranderen. Bespreek de afspraken daarom ook halfjaarlijks (bijvoorbeeld bij start/eind van het schooljaar en halverwege het schooljaar) of vaker als daar behoefte aan is.

Waar staat/zit de tolk?

Het is belangrijk dat de leerling de **tolk gebarentaal** goed kan zien. Anders krijgt hij niet mee wat er wordt gezegd. De leerling moet ook jou als leerkracht en het bord goed kunnen zien. Spreek af waar de leerling in de klas zit en wat een goede plek is voor de tolk. Vaak zit de tolk gebarentaal vooraan in de klas. De tolk heeft dan een stoel nodig. Soms loopt de tolk met jou mee als je door de klas beweegt. Dan ziet de leerling jullie makkelijk tegelijk. Let er zelf op dat je niet voor de tolk gaat staan.

De leerling hoeft een **schrijftolk** niet te kunnen zien – alleen het schermpje om mee te lezen moet zichtbaar zijn. Een schrijftolk kan op allerlei plekken in de klas zitten. Een schrijftolk heeft wel een stoel en tafel nodig.

Hoe geef ik les?

Praat zoals je **normaal** ook doet. Als je te snel praat, zal de tolk je vragen om iets te herhalen of minder snel te gaan. De tolk moet kunnen horen wat er gezegd wordt om het te kunnen vertalen. Daarom is het belangrijk dat iedereen om de beurt praat en om niet te zacht te praten.

De DSH leerling heeft **tijd** nodig om op een vraag te reageren, omdat de tolk altijd een paar seconden achterloopt op wat er gezegd is. Geef de leerling tijd om te reageren door bijvoorbeeld een paar seconden te wachten met een beurt geven. Dan kan de leerling goed meedoen met de klassikale interactie.

De leerling kan niet tegelijk naar het bord en de tolk kijken. Als je iets aanwijst of laat zien, geef de leerling dan even de **tijd** om daarnaar te kijken en ga daarna weer door met praten.

Hoe praat ik met de DSH leerling?

Een tolk is zelf geen deelnemer aan het gesprek. Kijk bij een gesprek met je DSH leerling dus je leerling aan en niet de tolk. De tolk zal (zo nodig) vertalen wat je zegt. De leerling kijkt dan naar de tolk om jou te volgen. Dit is niet ongeleefd. Heb je vragen over gebarentaal? Stel die aan je DSH leerling zelf en niet aan de tolk.

Wat heeft de tolk van mij nodig?

Om goed te kunnen tolken, moet de tolk zich voorbereiden. Deel daarom materialen vooraf met de tolk, zoals schoolboeken, video's die je gaat laten zien of voorleesboeken. Laat weten welke vakken, hoofdstukken of activiteiten er op het programma staan. Dan weet de tolk welke woorden er voorbij kunnen komen en kan hij alles beter vertalen. Sommige lessen zijn extra uitdagend om te tolken, zoals muziekles, Engels of andere vreemde talen. Voor deze lessen kan extra afstemming met de tolk nodig zijn.

Wat doe ik als de leerling niet naar de tolk kijkt?

De DSH leerling zal soms niet naar de tolk (lijken te) kijken. Dat is geen probleem. Je hoeft de leerling niet te corrigeren. Vaak kijkt de leerling meer/vaker dan gedacht of ziet hij uit zijn ooghoek de tolk toch wel. Soms kijkt de leerling alleen naar de tolk als hij merkt dat hij even iets mist. Dat is prima. Hoe de leerling gebruik maakt van de tolk, beslist hij zelf. Heb je hier toch zorgen over? Bespreek het bijvoorbeeld met de AB/AD'er of de ouders.

Wat doe ik bij vragen of problemen?

Heb je vragen over tolken in de klas? Bespreek ze samen met de tolk, AB/AD'er, intern begeleider, je schoolleiding of ouders. Vaak kan de AB/AD'er een centraal aanspreekpunt zijn. Een AB/AD'er heeft als taak om voorlichting te geven. Je kunt bij hem/haar dus ook algemene vragen over DSH leerlingen of tolken stellen.

Loop je ergens tegenaan? Bespreek het met de tolk en zoek samen een oplossing als iets voor jou of voor de tolk niet prettig werkt. Vind je het lastig de tolk aan te spreken? Bespreek het dan met de AB/AD'er (of iemand anders die is aangewezen als aanspreekpunt voor vragen). Deze persoon kan dan eventueel voor jou de tolk aanspreken.

Meer weten?

Bekijk het Gesprekskader tolkinzet primair onderwijs en lees de folder met informatie voor schoolleiding en ondersteuningsteam.

www.deelkracht.nl/producten/informatiefolders-en-stappenplannen-tolkinzet-op-school/

Check Deelkracht.nl

Dit product is mogelijk gemaakt door subsidie van **ZonMw**
Subsidienummer: 10840302210002

